

סוגיות תפילה- 5 / תפילה בציבור

1. עין אי"ה ברכות א' (עמ' 11)

דאמר ר' יוחנן: איזהו בן עוה"ב? זה הסומך נאולה לתפילה של ערבית. יש בה רמז, כי שחרית ואור היום – מורה על זמן שהאדם בהצלחה ואורה, וערבית והושך – על הזמן שהאדם נתון בצרה ויגון. כמו שכתוב בשמואל: "וילך שאול ואנשיו לילה", ודרשו חז"ל שחשך להם כלילה. והנה בא ללמדנו שעיקר עבודת האדם תהיה למען כבוד השי"ת והתיקון הכללי, בדברי תנא דבי אליהו הנודעים: "כל ת"ח כו' ומתאנה על כבודו של הקב"ה וכבודן של ישראל". והנה, מי שמצידו אין חסר לו דבר, לאיש כזה אין כבוד כל כך שתהיה עיקר תפילתו לכבוד השי"ת, מה שאין כן בשעת דחקו של אדם, אז הוא צריך התחזקות, שאע"פ שחסרים לו הרבה ענייניו הפרטים, מכל מקום לא יהיה כל דבר נחשב אצלו, לעומת כבודו של הקב"ה. על כן אמר: "איזהו בן עוה"ב? זה הסומך נאולה לתפילה של ערבית", שרמז, שאפילו בשעה שחושך לו מצידו, מכל מקום תהיה תפילתו סמוכה לעניין הגאולה, שהיא עוסקת בתשועת הכלל, שהוא כבודו של הקב"ה וכבודן של ישראל.

2. שם (עמ' 36)

איזהו עת רצון? בשעה שהציבור מתפללים. ביארנו כבר, שיסוד התפילה, ועיקר הטעם שחקקה החכמה האלוהית שתועיל להשלמת בקשת האדם וצרכיו, הוא מפני שהיא מועילה מאד להחטבה המוסרית של האדם, לרומם נפשו וליישב דעתו, לחזק כוחותיו הרוחניים. ובכלל עיקר הדאגה המוסרית שיהיה האדם מונהג בה, לא היתה כלל גדולה כל כך בערכה, אם היה האדם יחיד ומתבודד. כי היסוד המוסרי הוא מפני שהאדם משותף אל זולתו מבני האדם בהווה ובעתיד, בחיי ביתו ומשפחתו, ובכלל החיים החברתיים שלו. על כן צריך שתכה המוסריות שורש גדול בלבבו, שלא יזיק את זולתו בנשותו לחפצי עצמו יותר מדי. על כן, עיקר התפילה ותכליתה הוא רק מפני הקיבוץ הציבורי, כי להשלמת האדם בשלמות עצמו, להקנות לו מושכלות אמתיות, היתה דיה התורה מבלעדי התפילה, אבל החיים המוסריים, שהם נחוצים לחיי החברה, נפעלים על ידי התפילה. נמצא שתפילת רבים היא התפילה העיקרית, שגם תפילת יחיד תתן פריה ותועלתה, רק בהיותו אחר כך מתחבר עם הציבור. על כן, עיקר העת רצון וקירוב התכלית של התפילה, וממילא יתרון פעולתה, הוא בשעה שהציבור מתפללים, שאין הקב"ה מואס בתפילתם של רבים. תפילת יחיד, אם לא תהיה מגמתו כי אם חפצו ותאוות לבו, מאין פנות אל אחיו ועניי עמו הנתונים בצרה, אפשר שתמאס, כי היא רחוקה ממטרתה האמתית. אבל תפילת רבים, שכל אחד חפץ בהטבת הציבור, הרי תועלת החיים המוסריים קרובה מאד, ואין הקב"ה מואס בתפילתו, כי ההכנות המוסריות הם הצעות לדעת ולהוקיר יקרת ערך הרבים, שבכללם ימצאו מקום כל חיי השלמות של האדם המעולה.

כל העוסק בתורה ובנמילות חסדים, ומתפלל עם הציבור, אמר הקב"ה: מעלה אני עליו כאילו פדאני לי ולבני מבין אומות העולם. יש השלמת האדם לעצמו, בידיעת האמת, והשלמת זולתו על ידי עשיית הטוב וחסד. אך כל זאת לא יספיק לאדם, כל זמן שלא ישכיל שתעודת האדם לא תגמר לעולם, כי אם בצירופו אל הכלל. אמנם מי שיעסוק בענייני הכלל, עליו לשום לב כי אי אפשר להיות הכלל מוצלח, כי אם כשיהיו פרטיו מוצלחים. ואי אפשר להפריטם שיהיו מוצלחים זה מזה, כי אם בהיות כל אחד שוקד גם כן על שלמותו הפרטי. והנה האחדות הזאת היא יסודן של ישראל, "מי כעמך ישראל גוי אחד", על ידי ש"ד" אלקינו הוא אחד. אומות העולם אינם ראויים

להכרת האחדות הזאת, איך שכל השלמות הנחמד איננו כי אם שלמות הכלל, וזה ראוי לרדוף. קיבוציהם הכללים אינם כי אם מפני שאי אפשר להצליח את הפרט, רק כשיתגבר הכלל על כל מכשול שאפשר לבוא. אבל מגמת כל אחד היא רק טובתו הפרטית. על כן, הם נפשות רבות לגבי עשו. והנה כל זמן שבעונותינו הרבים לא נגמרה שלמות זאת האחדות אצלנו, אנו כבושים בגולה, ואין השלמות הפרטית באה לתכליתה, וממילא גם כן השלמות הכללית חסרה. על כן אמר שהעוסק בתורה – להשלמת עצמו האמיתית, ובגמילות חסדים – להשלמת זולתו, ומתפלל עם הציבור – להרשים לעצמו שתכלית השלמות הפרטית היא רק שלמות הכלל, אמר הקב"ה: מעלה אני עליו כאילו פדאני לי – השלמות הכללי מצד עצמו מיוחסת לשמו יתברך, ולבני – נגד השלמות הפרטית הנובעת ממקור הטהור של שלמות הכלל, ברוממות מעלתה, כשהיא שמה תכליתה רק לראות איך הכלל כולו מוצלח ועומד במעלה רוממה, מושג האלוקות שבאומות העולם – אי אפשר שיהיה לכל היותר כי אם להועיל לשלמות הפרטי. כי השלמות הכללי, אי אפשר להיות כי אם על ידי מציאות אומה מרכזית, שתאחד כל באי עולם באור דעת את ד', והמיוחדת בזה היא ישראל, ומצירוף כל המעשים הטובים הפרטיים תבוא התכלית הכללית, בשימת לב הפרטי, לזה.

3. שם (עמ' 47)

אשרי האיש ולמה רגשו – חדא פרשה היא. שלמות האדם היא שיהיה משתדל בשלמות עצמו הפרטי בכל האפשרי. אבל עם זה, יהיה נגד עיניו כי אין שלמותו הפרטית נגמרת כי אם בשלמות הכלל כולו והצלחתו, בהצלחה הלאומית הישראלית, ומזה יעלה להצלחה האנושית בכללה. ויש להישמר, שלא תשיאהו תשוקתו להשלמת הכלל, למעט בשלמות עצמו במעשים טובים ומידות טובות. כי אי אפשר להצליח את הכלל, כי אם בהיות כל אחד מפרטיו שלמים ומוצלחים. ולאידך גיסא, לא יעלה על דעתו שיוכל לעלות על מעלת שלמותו, בהיותו בלתי עורג בכל לב לשלמות הכללי והצלחתו. רק בהיקבץ יחד זריזותו בשלמות הפרטי, עם מעייניו לשלמות הכלל והצלחתו – אז יזכה לאושרו האמיתי. ע"כ "אשרי האיש", שהיא כולה מדברת בשלמות הפרטית האישית, "ולמה רגשו", שכולה מדברת בעסקי הכלל כולו, חדא פרשה היא, ובהיצמדם יחד – אז תחילתה וסופה אשרי.